pzazz

Idomeneo, re di Creta

DE MUNT / ENRICO ONOFRI / CALIXTO BIEITO

Inspiratie putten uit inspiratieloosheid

Ansala Ball
Gezien op 12 maart 2026
De Muntschouwburg, Brussel
RECENSIEWORKSHOP
Deze recensie werd geschreven in het kader van de pzazz-masterclass Con Brio

Er is altijd een moment waarop ik tegen een muur aanloop. Een moment waarop het construct van de opera zich vanuit helikopterblik aan me opdringt. Ligt mijn weerstand in het geval van Mozarts ‘Idomeneo, re di Creta’ aan de regie van Calixto Bieito? Ja en neen.

16 APRIL 2026

In 1781 vindt de eerste opvoering plaats van ‘Idomeneo, re di Creta’. Wolfgang Amadeus Mozart was vijfentwintig jaar toen hij zich ontfermde over deze opera seria, gevuld met grote thema’s als plicht, opoffering, het noodlot en de ouder-kindrelatie. Regisseur Calixto Bieito biedt ons vandaag zijn eigen interpretatie van het verhaal. Het is een regie die inspireert in haar inspiratieloosheid.

Idomeneo is de koning van Kreta. Na de Trojaanse oorlog keert hij terug naar zijn koninkrijk, maar onderweg komt hij terecht in een storm op zee. Hulpeloos bidt hij tot Neptunus en smeekt om redding. In zijn wanhoop belooft hij de eerste persoon die hij op het land aantreft te offeren. Dit blijkt zijn eigen zoon Idamante te zijn. Ondertussen is Ilia, een Trojaanse prinses, als gevangene op Kreta. Worstelend met het verdriet om het verlies van haar familie en vaderland groeit haar liefde voor Idamante.

Idomeneo probeert zijn belofte aan Neptunus te ontlopen door Idamante samen met de Griekse prinses Elettra weg te sturen. Maar een god laat zich nooit misleiden en stuurt een allesverwoestend zeemonster naar Kreta. Na veel ellende lijkt er nog maar één uitweg mogelijk: Idamante moet zich opofferen. Ilia biedt aan om in zijn plaats te sterven. In die uitzichtloze situatie grijpt Neptunus uiteindelijk in: geraakt door Ilia’s offerbereidheid schenkt hij genade en laat hij Idamante leven. Een klassieke deus ex machina.

Ernst of absurdisme?

Innerlijk conflict, een gevoel van uitzichtloosheid en het idee van het noodlot staan centraal in deze opera. Bieito neemt deze elementen als uitgangspunt voor zijn regie en verwerkt ze in de scenografie. Op de bühne staan hoge muren die doorheen de opera telkens op een andere plek worden gezet of bewogen. Het decor creëert als het ware mentale kamers en ontvouwt zich als de weerspiegeling van de innerlijke conflicten van elk personage. De muren komen

op de personages af en benadrukken hoezeer ieder vastzit in zijn of haar eigen lot.

Elettra's lach is die van Ursula de zeeheks uit Disney's 'Little Mermaid'.

Over de bühne lopen mensen in witte schorten en witte laarzen, als in een laboratorium waar wetenschappers testen uitvoeren. Bieito's personages zijn de muizen. Bieto's onderzoek? De vraag naar het mentale welzijn van een mens, wanneer die keuzes moet maken en verstrikt komt te zitten in het noodlot.

De al dan niet intentioneel absurdistische speelstijl van de zangers trekt de aandacht. Zo neemt de waanzin het karakter van Idomeneo (Joshua Stewart) helemaal over. Zijn grote fysieke gebaren, gepaard met schokkende bewegingen, lijken wat overdreven en zijn personage verliest zo aan geloofwaardigheid. Is dit acteerwerk een bewuste regiekeuze?

Ook het personage Elettra (Kathryn Lewek) trekt haar emoties in het extreme. Ze wil maar één ding, de liefde van Idamante. Haar 'geluk' kan dan ook niet op wanneer ze in Idomeneo's poging om zijn zoon te redden samen met Idamante wordt weggestuurd. In haar extase bevredigt ze zichzelf met de schoen van Idamante, een krankzinnige geste. Haar lach is die van Ursula de zeeheks uit Disney's 'Little Mermaid'. Moeten we dit karakter serieus nemen? En moet een vrouw die in dit geval krijgt wat ze wil, zo hysterisch worden voorgesteld?

Opera binnen de muren van het genre
In essentie is 'Idomeneo' een opera die braaf op het gebaande pad blijft van de 'hedendaagse opera'. Zie ons daar allemaal zitten, braaf in de stoeltjes van de Munt, met een prachtige plafondschildering en een kandelaar die bij het begin van de opera langzaam uitdooft, waarna wij dociel wachten tot de dirigent die zijn plek inneemt. Dan gaat het doek op en bevinden we ons niet in Idomeneo's koninkrijk Kreta, maar in de mentale kamers gecreëerd door Calixto Bieito. Hij heeft gezocht naar manieren om via de regie de innerlijke belevingswereld van de personages aan zijn publiek te tonen. Een prachtig voorbeeld van regietheater.

Ongewild gooit deze regie allerlei vragen op over de wijze waarop we opera vandaag opvoeren.

Maar hoe moeten we daar vandaag naar kijken? Zit die hedendaagse opera vandaag niet zelf vast in kamers zoals die van Bieito? Volstaat het om te kijken naar een verhaal over een grote koning die ongewild aan een god belooft zijn zoon te doden, en vervolgens na te denken over de vraag of de acteerstijl van deze koning wel 'geloofwaardig' is? Volstaat het dat er telkens nieuwe interpretaties worden gemaakt van oude verhalen, waarbij de toeschouwer telkens wordt gevraagd om betekenis te vinden in de nieuwe invalshoek?

Het probleem ligt niet per se in het oude verhaal of in deze nieuwe regie, maar in de manier waarop we ons als publiek verhouden tot de verhalen buiten de wereld van opera. Terwijl er buiten de muren van de Munt protesten woekeren en de wereld alweer en nog steeds in brand staat. Plots voelt de afstand tussen de opera en de wereld waarin deze opera functioneert zo groot.

Zoals dramaturg Marianne Van Kerkhoven zo goed omschreef: 'het theater ligt in de stad en de stad ligt in de wereld en de wanden zijn van huid. We ontkomen niet aan wat door de poriën dringt.' De muren die opera rondom zichzelf heeft gecreëerd, zijn echter uitgegroeid tot kamers waarin enkel nog echo lijkt te klinken. Wat zou er gebeuren als we die kamers openbreken en de geluiden van binnen zich vermengen met de geluiden van de wereld buiten?

Enfin...

'Idomeneo' liet me ongeïnspireerd achter en tegelijkertijd is dat gevoel misschien de bron waaruit een denken kan worden geput. Ongewild gooit deze regie allerlei vragen op over de wijze waarop we opera vandaag opvoeren. Toch nog inspiratie, geput uit inspiratieloosheid.